सिस्ने गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: ०३ संख्या: ०१ मिति: २०७७/०२/१०

भाग-२

सिस्ने गाउँपालिकाको स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति नविकरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मितिः–२०७७।०२।०१

<u>प्रस्तावनाः</u> नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७७ र मन्त्री परिषदबाट स्वीकृत कार्य विस्तृती करणमा उल्लेखित स्थानीय तहले आम नागरीकलाई सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु पर्ने जिम्मेवारी बहन गर्ने प्रयोजनका लागि सरकारी, निजि, सामुदायिक, गैरसरकारी वा सहकारी स्तरमा स्थापना हुने स्वास्थ्य सेवा विस्तार, स्तरवृद्धि, स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति प्रदान गर्ने प्रक्रियालाई सरल, सहज, व्यवस्थित तथा प्रभावकारी बनाई यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न वाञ्छनीय भएकाले, यस सिस्ने गाउँपालिकाले स्थानीय तहको प्रशासकिय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७४ को दफा ४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायको निर्देशिका बनाएको छ।

परिच्छेद-१
<u>प्रारम्भिक</u>

१. <u>संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः</u> (१) यस निर्देशिकाको नाम "सिस्ने गाउँपालिकामा स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नविकरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७७" रहेको छ ।

२. <u>परिभाषाः</u> विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामाः-

(क) "अनुगमन समिति" भन्नाले गाउँपालिकाले गठन गर्ने अनुसूची-१ बमोजिमको समिति सम्झनु पर्छ ।

(ख) "अनुमति प्रदान गर्ने निकाय" भन्नाले दफा ३ मा उल्लेखित अनुमति प्रदान गर्ने निकाय सम्झनु पर्छ ।

(ग) "मन्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकार, स्वास्थ्य मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।

(घ) "प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना" भन्नाले प्रदेशमा रहने स्वास्थ्य क्षेत्र हेर्ने मन्त्रालय वा विभाग सम्झनु पर्छ ।

(ङ) "अस्पताल" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्धश्यले प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापित सरकारी अस्पताल वा सहकारी अस्पताल सम्झनु पर्छ।

(च) "आयुर्वेद" भन्नाले आयुर्बेद चिकित्सा पद्धतिमा आधारित भई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न स्वास्थ्य संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिबाट उपचार गर्ने गरी सञ्चालन गरिएका नर्सिङ होम, पोली क्लिनिक, पञ्चकर्म अस्पताल समेतलाई जनाउँछ ।

(छ) "गैरसरकारी अस्पताल" भन्नाले मुनाफारहित उद्धेश्यले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

(ज) "डाईग्नोस्टीक सेन्टर" भन्नाले निदानात्मक सेवाहरु जस्तैः प्रयोगशाला सेवा, रेडियो ईमेजिङ जस्ता सेवाहङ प्रदान गर्न कानून बमोजिम दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्ने संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(झ) "निजी अस्पताल वा नर्सिङ्गहोम" भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्धेश्यले प्रचलित कम्पनी कानून बमोजिम स्थापना भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त निजी अस्पताल वा नर्सिङ्गहोम सम्झनु पर्छ ।

(ञ) "पोली क्लिनिक" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई एकै संस्थाबाट कम्तिमा पाँच वटा सेवा जस्तै बहिरङ्ग सेवा, प्रयोगशाला, रेडियो ईमेजिङ्ग, फिजियोथेरापी, परिवार नियोजन, खोप सेवा आदि जस्ता बहुसेवा उपलब्ध गराउने संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(ट) "कन्सल्टेन्ट" भन्नाले सम्बन्धित विषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातकोत्तर उपाधि डिग्री वा डिप्लोमा प्राप्त गरेका वा तोकिए बमोजिमका विशेषज्ञ तालिम प्राप्त गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएका विशेषज्ञ चिकित्सक सम्झनु पर्छ ।

(ठ) "सरकारी अस्पताल" भन्नाले नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व रहने गरी सार्वजनिक हितका लागि स्थापना भएका वा हुने स्वास्थ्य सेवा प्रदायक अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

<u>स्पष्टिकरणः</u> यस खण्डमा प्रयोजनका लागि "आंशिक स्वामित्व" भन्नाले नेपाल सरकारको कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत लगानीलाई सम्झनु पर्छ ।

(ड) "सहकारी अस्पताल" भन्नाले सहकारीको सिद्धान्त बमोजिम सदस्य समेतलाई स्वास्थ्य सेवा दिने उद्धेश्यले सहकारी ऐन, २०४८ बमोजिम दर्ता अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

(ढ) "सामुदायिक अस्पताल" भन्नाले सम्बन्धित सरकारी निकायमा संस्था दर्ता भई सामुदायिक लगानी र व्यवस्थापनमा सञ्चालन हुने गरी मुनाफारहित उद्धेश्य लिई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

(ण) "स्वास्थ्य क्लिनिक" भन्नाले कुनै पनि व्यक्तिलाई स्वास्थ्य सम्बन्धि जाँच गर्ने, उपचार सम्बन्धी आवश्यक परामर्श, एक स्थानबाट पाँचवटा भन्दा कम सेवा जस्तै बहिरङ्ग सेवा, प्रयोगशाला, रेडियो ईमेजिङ्ग, फिजियोथेरापी, परिवार नियोजन, खोप सेवा जस्ता सेवा उपलब्ध गराउनका

लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका संस्थालाई सम्झनु पर्छ र सो शब्दले निजी क्लिनिक,आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सेवा समेतलाई जनाउँदछ ।

(त) "स्वास्थ्य संस्था" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमित प्राप्त अस्पताल, पोली क्लिनिक, स्वास्थ्य क्लिनिक, प्रयोगशाला जस्ता सेवाहरु सञ्चालन गर्ने संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले आयुर्वेद अस्पताल समेतलाई जनाउँछ ।

(थ) "संस्था दर्ता गर्ने निकाय" भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य सेवा संचालन अनुमति लिनु पूर्व प्रचलित कानून बमोजिम स्वास्थ्य संस्था दर्ता गर्ने निकाय सम्झनु पर्छ ।

(द) "गैरसरकारी अस्पताल" भन्नाले मुनाफा रहित उद्धेश्यले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भै अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

(ध) "भवन संहिता" भन्नाले भवन ऐन, २०५५ को दफा ३ को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल सरकारबाट स्वीकृत राष्ट्रिय भवन संहिता सम्झनु पर्छ ।

(न) "भवन निर्माण मापदण्ड" भन्नाले भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४ मा उल्लेखित मापदण्ड सम्झनु पर्छ र शब्दले स्वास्थ्य सम्बन्धी भवनको लागि छुट्टै मापदण्ड नभएको स्थानको हकमा अनुसूची-२ मा उल्लेखित भवन निर्माण मापदण्ड समेतलाई जनाउँछ ।

परिच्छेद-२

स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति प्रक्रिया

३. स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्ने निकायहरु: (१) देहाय बमोजिमका स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्न देहायका निकायले अनुमति दिन सक्नेछ :-

(क) स्वास्थ्य क्लिनिक, डाईग्नोष्टिक सेन्टर,पोली क्लिनिक तथा पच्चीस शैया सम्मका जनरल अस्पतालका लागि सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार ।

(ख) आयुर्वेद तथा अन्य वैकल्पिक चिकित्सासँग सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाहरुका हकमा दश शैया सम्मका अस्पतालका लागि सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार ।

(ग) पच्चिस शैया देखि माथिका अस्पतालहरु र विशेषज्ञ अस्पताल दर्ता गर्नको लागि सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यपालिकाको सिफारिसमा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना वा मन्त्रालयबाट ।

(घ) सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यपालिकामा स्वास्थ्य संस्था दर्ता वा स्तरोन्नती भए पछि सोको विवरण तोकिएको ढाँचामा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनालाई दिनु पर्ने छ ।

४. पूर्वाधार निर्माण मनसाय पत्रका लागि निवेदन दिनु पर्नेः (१) यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, स्वास्थ्य सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न इच्छुक स्वास्थ्य संस्थाले आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने प्रयोजनका लागि अनुसूची-३ बमोजिमका ढाँचामा मनसाय पत्रका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले निवेदन प्राप्त भएको पन्ध्र कार्यदिन भित्र देहायका विवरणहरु परीक्षण गर्ने प्रयोजनको लागि अनुगमन समिति खटाउन सक्नेछः-

(क) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाको व्यावसायिक कार्य योजना,

(ख) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्था रहने स्थानको उपयुक्तता र जग्गाको पर्याप्तता,

(ग) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन,

(घ) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्र, सो क्षेत्रको जनसंख्या/जनघनत्व,

(ङ) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्रमा अन्य अस्पतालहरुको अवस्थिति र प्रस्तावित अस्पतालले पुऱ्याउने थप योगदान,

(३) अनुगमन समितिले उपदफा (२) मा उल्लिखित विषयहरुको विश्लेषण गरी स्पष्ट राय सहितको प्रतिवेदन तीस कार्य दिनभित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमका प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि सो प्रतिवेदनको आधारमा पूर्वाधार निर्माणका लागि अनमति दिन उपयुक्त हुने देखिएमा प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले पन्ध्र कार्य दिनभित्र अनुमति प्रदान गर्न निकायले बढिमा तीन वर्षसम्मको समयावधि दिई पूर्वाधार निर्माणका लागि निवेदकलाई मनसायपत्र (Letter of Intent) प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको अवधिभित्र मनासिव कारण परी पूर्वाधार निर्माण गर्न नसकेको भनी समयावधि थपका लागि सम्बन्धित अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले अनुरोध गरेमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले त्यस्ता अस्पताललाई बढिमा दुई वर्षमा नबढ्ने गरी पूर्वाधार निर्माणका लागि समयावधि थप गर्न सक्नेछ ।

५. <u>सञ्चालन अनुमति दिन सकिने:</u> (१) दफा ४ बमोजिम पूर्वाधार निर्माण कार्य सम्पन्न भए पछि सो पूर्वाधार तयार भएको व्यहोरा सहित सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सञ्चालन गर्ने आवश्यक कागजातहरु संलग्न गरी <u>अनुसूची ४</u> बमोजिमको ढाँचामा अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

तर स्वास्थ्य क्लिनिक, रेडियो ईमेजिङ सेवा तथा पोली क्लिनिक स्थापना तथा सञ्चालन अनुमतिका लागि <u>अनुसूची ५</u> बमोजिमका ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले नवेदन प्राप्त गरेपछि अनुगमन समिति अटाउनु पर्ने छ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम खटिएको अनुगमन समितिले वीस कार्य दिन भित्र स्थलगत निरिक्षण गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्न उपयुक्त भए नभएको राय सहितको प्रतिवेदन अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदनको आधार र यस निर्देशिकामा उल्लिखित अन्य मापदण्ड पूरा गरेका स्वास्थ्य संस्थालाई अनुमति प्रदान गर्ने निकायले पाँच वर्षका लागि स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिन सक्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिने नदिने सम्बन्धमा उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले तीस कार्य दिन भित्र निर्णय गरी सक्नु पर्नेछ र सो को जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।

(६) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदाका बखत संस्था दर्ता गर्ने निकायमा दर्ता भएको तर दफा (५) बमोजिम अनुमतिका लागि निवेदन नदिई सञ्चालन गरिरहेका स्वास्थ्य संस्थाले <u>अनुसूची-६</u> मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरिक्त पाँच गुणा बढी दस्तुर लिई एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी सञ्चालन अनुमति दिन सकिने छ ।

(७) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदाका बखत संस्था दर्ता गर्ने निकायमा दर्ता भई अनुमतिको लागि निवेदन दिएका स्वास्थ्य संस्थाले <u>अनुसूची-६</u> मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरिक्त तीन गुणा बढी दस्तुर बुझाएमा एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरी सञ्चालन अनुमति दिन सकिनेछ ।

(८) उपदफा (२) (३) र (५) बमोजिम तोकिएको म्याद भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय वा अनुगमन समितिले कार्य सम्पन्न नगरेमा अनुमतिका लाग निवेदन दिने स्वास्थ्य संस्थाले एक तह माथिल्लो निकायमा उजुर गर्न सक्ने छ । यसरी प्राप्त भएको उजुरी सम्बन्धमा सम्बन्धित माथिल्लो निकायले उपदफा (२),(३) र (५) मा तोकिएको म्यादमा नबढ्ने गरी शीघ्र अनुगमनको व्यवस्था मिलाइ सञ्चालन अनुमतिको व्यवस्था गरिदिन सक्नेछ।

६. <u>थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गर्न अनुमति लिनु पर्नेः</u> स्वास्थ्य संस्थाले आँफूले सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति पाएका सेवाको अतिरिक्त थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गरी सेवा सञ्चालन गर्न चाहेमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट यस निर्देशिका बमोजिमका प्रक्रिया पूरा गरी अनुमति प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।

७. <u>पुनः अनुमति प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्नेः</u> (१) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदाका बखत सञ्चालन स्वीकृति लिएका स्वास्थ्य संस्थाले यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको पूर्वाधार तथा मापदण्ड कार्यान्वयन प्रयोजनका लागि यो निर्देशिका प्रारम्भ भए पछि तोकिएका अवधिभित्र पूर्वाधार तयारी योजना (भवन प्रवलीकरण वा नयाँ निर्माण योजना) सहित सम्बन्धित अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थालाई यस निर्देशिका बमोजिम तोकेको पूर्वाधार पूरा गर्नका लागि तीन वर्ष र मापदण्द कायम गर्नका लागि एक वर्षको समयावधि दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम समयावधि थप भएका स्वास्थ्य संस्थाले प्रत्येक ६/६ महिनामा प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धित अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) प्रबलिकरण हुने अस्पताल वा नयाँ निर्माण गर्न अनुमति लिई साविकको भवनबाट सेवा दिईरहेका स्वास्थ्य संस्थाले निर्माण अवधिभरका लागि भवनको कारण वा अस्पतालको औजार उपकरणले हुन सक्ने दुर्घटनाको लागि शैया क्षमता बराबरका संख्यामा प्रति व्यक्ति पचाँस हजार बरावरका सामुहिक दुर्घटना बीमाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिमका प्रक्रिया पुरा गरेका स्वास्थ्य संस्थालाई दफा ५ बमोजिम स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गरिनेछ ।

(६) यस दफा बमोजिम अनुमतिका लाग निवेदन नदिने, निवेदन दिए दिए पनि अनुमति नपाउने वा निर्धारित अवधि भित्र पूर्वाधार वा मापदण्ड कायम नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति त्यस्तो अनुमति दिने निकायले रद्द गर्नेछ ।

८. <u>अनुमति दस्तुर बुझाउनु पर्नेः</u> स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्न अनुमति प्राप्त भएमा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले <u>अनुसूची ६</u> मा उल्लेख भए बमोजिमको अनुमति दस्तुर अनुमति प्रदान गर्ने निकायलाई बुझाउनु पर्नेछ ।

९. <u>नविकरण गराउनु पर्नेः</u> (१) यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले हरेक वर्ष अनुमतिको अवधि समाप्त हुने मिति भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष नविकरणका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ । अनुमति प्रदान गर्ने निकायले अनुमतिको अवधि समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र आवश्यक जाँचबुझ गरि नविकरण गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले <u>अनुसूची-६</u> मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुर लिई तीन वर्षका लागि स्वास्थ्य संस्थालाई सेवा सञ्चालन अनुमतिको नविकरण गरिदिन सक्नेछ। तर यो निर्देशिका प्रारम्भ हुन अघि स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्ने अनुमति पाएका स्वास्थ्य संस्थाको हकमा त्यस्तो स्वास्थ्य संस्थाले यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको मापदण्ड तथा पूर्वाधार कायम नगरेसम्म तीन बर्षमा नबढाई प्रत्येक एक वर्षका लागि अनुमति नविकरण गरि दिनु सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमका अवधि भित्र मनासिब कारण परी निवेदन पेश गर्न नसकेको भनी कारण खुलाई थप तीन महिनाभित्र निवेदन पेश गरेमा

(४) उपदफा (२) वा (३) बमोजिमको अवधिभित्र नविकरणका लागि निवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको सेवा सञ्चालन अनुमतिपत्र स्वतः खारेज हुनेछ र सो को जानकारी प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनामा समेत दिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै उल्लेख गरिएको भएता पनि यो उपदफा प्रारम्भ हुँदाका बखतसम्म अनुमति नविकरण नगरेका स्वास्थ्य संस्थाले तोकिएको समयभित्र अनुमतिका लागि निवेदन दिएमा अनुसूची-६ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरिक्त पाँच गुणा बढी नविकरण दस्तुर लिई एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरी त्यस्तो अनुमति नविकरण गरिदिन सकिनेछ ।

१०. <u>गुणस्तर तथा मापदण्ड अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्थाः</u> (१) स्वास्थ्य संस्थाले आफुले प्रदान गरेका सेवाहरुको यस निर्देशिकामा उल्लिखित मापदण्ड बमोजिमको गुणस्तर भए नभएको सम्बन्धमा प्रत्येक बर्ष परीक्षण (स्वःमूल्यांकन) गराई सो को प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष अनुवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको अवधिभित्र प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सो प्रतिवेदन पेश गर्न अनुमति प्रदान गर्ने निकायले निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अनुमति प्रदान गर्ने निकाय, प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना र मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार जोखिम, भौगोलिक अवस्थिति, बिरामीको चाप, शल्यक्रियाको संख्या, लगानीका आधारमा नमूना छनौट गरी स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेको गुणस्तर तथा यस निर्देशिकाको मापदण्ड पुरा गरे नगरेको सम्बन्धमा निरिक्षण तथा अनुगमन गर्न वा गराउन सक्नेछ ।

(४) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएका भए तापनि प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना तथा मन्त्रालयले जुनसुकै निकायबाट सेवा सञ्चालन अनुमति प्राप्त गरेको अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्था र अनुमति प्रदान गर्ने निकायको समेत अनुगमन गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (३) वा (४) बमोजिम नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर वा पूर्वाधार पूरा नगरी सेवा सञ्चालन गरेको पाईएमा त्यस्ता संस्थालाई तत्काल सुधारका लागि बढीमा तीन महिनाको म्याद दिई सुधारको मौका दिन सकिनेछ ।

(६) यस दफा बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमनका क्रममा दिएको निर्देशन पालना नगर्ने, यस निर्देशिका बमोजिमका गुणस्तर तथा पूर्वाधार मापदण्ड पूरा नगर्ने वा गुणस्तर परीक्षणको वार्षिक प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सम्बन्धित अनुमति प्रदान गर्ने निकायले त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरि आएको सेवा पूर्ण वा आंशिक रुपमा तत्काल बन्द गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम स्वास्थ्य संस्थालाई कारबाही गर्नु पूर्व सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थालाई मनासिव माफिको सफाइ पेश गर्न मौका दिनु पर्नेछ ।

(८) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएका भए तापनि अन्य प्रचलित कानून बमोजिम गरिने अनुगमनलाई या व्यवस्थाले सीमित गर्ने छैन।

(९) स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति लिने प्रक्रिया प्रारम्भ नगरेका स्वास्थ्य संस्थामा कुनै पनि चिकित्सक, नर्स, वा स्वास्थ्यकर्मीले क्लिनिकल प्राक्टिस गर्न पाउने छैन। कुनै चिकित्सक, नर्स, वा स्वास्थ्यकर्मीले त्यस्तो संस्थामा क्लिनिकल प्राक्टिस गरेमा निजलाई कारबाहीका लागि सम्बन्धित परिषदमा लेखी पठाईने छ ।

११. <u>निवेदन दिन सक्नेः</u> (१) दफा १० को उपदफा (७) बमोजिम दिएका आदेश वा अनुगमन समितिले यस निर्देशिका बमोजिम पेश गरेको अनुगमन प्रतिवेदन उपर चित्त नबुझ्ने स्वास्थ्य संस्थाले त्यस्तो प्रतिवेदन पेश भएको मितिले १५ दिन भित्र चित्त नबुझ्नुको स्पष्ट आधार र कारण सहित पुरावलोकनको लागि प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदन उपर अनुमति प्रदान गर्ने निकायको प्रतिकृया समेत लिई प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनाले छानविन गरी यथाशीघ्र निर्णय गर्नेछ र सो सम्बन्धमा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनाले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

१२. <u>स्वास्थ्य संस्था गाभिई सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेः</u> स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय, प्रभावकारी तथा सुविधायुक्त बनाउन सञ्चालनमा रहेका एक भन्दा बढी स्वास्थ्य संस्थाहरु एक आपसमा गाभिई सेवा सञ्चालन गर्न चाहेमा सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाहरुले संयुक्तरुपमा निवेदन दिन सक्नेछन् ।

१३. <u>अनुमति खारेजी तथा कारवाही सम्बन्धि व्यवस्थाः</u> (१) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि अनुमति प्रदान गर्ने निकायले स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति लिन वा अनुमति नविकरण गर्नका लागि एक पटकको लागि निश्चित समय अवधि दिई सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्नसक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति नलिने स्वास्थ्य संस्थाको र दफा ९ को उपदफा (५) बमोजिमको अवधिभित्र अनुमति नविकरण नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति स्वतःखारेज हुनेछ ।

परिच्छेद-३

<u>स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन तथा गुणस्तर सम्बन्धी व्यवस्था</u>

१४. <u>स्वास्थ्य सेवा सञ्चालनः</u> (१) यस निर्देशिका बमोजिम अनुमति नलिई कसैले पनि स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्नु हुदैन ।

(२) कसैले यस निर्देशिका बमोजिम अनुमति नलिई स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गरेको पाइएमा सो कार्य रोक्न तथा त्यस्तो स्वास्थ्य संस्था आवश्यक कानूनी कारवाहीको लागि गृह मन्त्रालय मार्फत वा सोझै सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा लेखी पठाउनेछ र त्यस्ता संस्थाका सञ्चालक भविष्यमा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन अनुमति प्रदान नगर्ने गरी अभिलेख समेत राखिनेछ ।

(३) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो उद्देश्य र क्षमता अनुसार अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट अनुमति लिई देहायका सेवाको समुचित व्यवस्था गरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछः-

(क) आकस्मिक सेवा,

(ख) बहिरंग सेवा,

(ग) अन्तरंग सेवा,

(घ) निदानात्मक सेवा (प्रयोगशाला, रेडियो ईमेजिङ आदि)

(ङ) शल्यक्रिया सेवा,

(च) सघन उपचार सेवा,

(छ) प्रबर्दनात्मक तथा प्रतिरोधात्मक सेवा,

(ज) विशेषज्ञ सेवा,

(झ) फार्मेसी सेवा,

(ञ) रक्त सञ्चार सेवा,

(ट) फिजियोथेरापी सेवा,

(ठ) शवगृह व्यवस्था,

(ड) अस्पताल व्यवस्थापन,

(ढ) वातावरण व्यवस्थापन,

(ण) स्वास्थ्य संस्थाबाट निष्काशित फोहरमैला व्यवस्थापन ।

१५. <u>गुणस्तर सुनिश्चितता सम्बन्धी मापदण्डः</u> (१) स्वास्थ्य संस्थाले दफा ३ बमोजिमका स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्दा देहायको गुणस्तरको सुनिश्चितता गर्नुका साथै देहायका उल्लिखित मापदण्डहरुको समेत पालना गरेको हुनु पर्नेछ ।

(क) बहिरंग विभागमा आउने विरामीको चापका आधारमा बिरामी दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श, निदानात्मक सेवाहरु र औषधी कक्षमा छिटो छरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(ख) स्वास्थ्य संस्थामा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम संक्रमण नियन्त्रण (Infection prevention) को व्यवस्था हुनु पर्नेछ र सोको नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।

(ग) स्वास्थ्य संस्थाले विभिन्न ईकाईबाट प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाहरु स्तरीय रुपमा सञ्चालन गर्न कार्यसञ्चालन निर्देशिका (Standard Operating Manual) तयार गरी लागू गर्नु पर्नेछ।

(घ) स्वास्थ्य संस्थाले बहिरंग सेवा प्रदान गर्ने चिकित्सकहरु उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन र बार खुल्ने गरी) सबैले देख्ने ठाउँमा राखिएको हुनु पर्नेछ ।

(ङ) स्वास्थ्य संस्थाले उपलब्ध गराउने भनिएको विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सकबाट प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(च) बिरामीले आफूले सेवा लिन चाहेको चिकित्सकबाट सेवा लिन पाउने व्यवस्था सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।

(छ) बिरामी वा बिरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धतिबारे स्पष्ट जानकारी दिने व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(ज) अस्पताल परिसर तथा सेवा दिने कक्षहरु निमित रुपमा सफा सुग्घर राखिएको हुनु पर्नेछ ।

(झ) सबैले देख्ने स्थानमा उजुरी पेटिका राखिएको हुनु पर्नेछ ।

(ञ) जनगुनासो व्यवस्थापनका लागि गुनासो सुन्ने अधिकारी तोकी जनगुनासो तथा पर्न आएका उजुरी समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ । साथै समाधान हुन नसक्ने भएमा सो को कारण सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(ट) बिरामीले संस्थाबाट सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने शुल्क, प्रक्रिया तथा अवधि समेत खुलाएको बिरामी बडापत्र (Patient Charter) अस्पतालमा नेपाल सरकारले अनुसूची-७ ढाँचामा तयार गरी सबैले देखिने गरी राख्नु पर्नेछ र सोही अनुरुप सेवाको सुनिश्चितता गर्नु पर्नेछ ।

(ठ) अस्पतालमा आउने बिरामीलाई आवश्क पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ वा सहायता कक्षको व्यवस्था गरी सेवाग्राहीलाई आवश्यक जानकारी दिन व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।

(ड) सेवा प्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुको सुरक्षाका लागि विभिन्न सरुवा रोग विरुद्धका खोप तथा व्यक्तिगत सुरक्षा व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।

(ढ) हरेक स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरुको सेवा शर्त सम्बन्धी विनियम बनाएको हुनु पर्नेछ ।

(ण) स्वास्थ्य संस्थाले नेपाल सरकारबाट सञ्चालित सेवा वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा नेपाल सरकारले तोकेका प्रोटोकल/मापदण्ड/निर्देशिका अनिवार्य रुपमा पालन गरेको हुनु पर्नेछ ।

(त) अस्पतालले चौबीसै घण्टा चिकित्सक तथा दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट आकस्मिक सेवा दिएको हुनु पर्नेछ ।

(थ) अस्पतालमा रहेको आकस्मिक शैया क्षमताको आधारमा चिकित्सक तथा अन्य स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था गर्को हुनु पर्नेछ र सो को विवरण अनुसूची ८ बमोजिमको ढाँचामा सबैले देख्ने ठाँउमा राख्नु पर्नेछ ।

(द) आकस्मिक विभागबाट बिरामी भर्ना गर्ने, रिफर गर्ने, बिरामीको रेफरल प्रक्रिया र बिरामी सार्ने पद्धति स्पष्ट परिभाषित भएको हुन पर्नेछ र सो को व्यहोरा बमोजिमको ढाँचामा सबैले देख्ने ठाँउमा राख्नु पर्नेछ ।

(ध) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न, असहाय, बेवारिसे बिरामीका लागि कुल शैयाको दश प्रतिशत शैया छुट्याई निःशुल्क उपचार अनिवार्य रुपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(न) खण्ड (ध) बमोजिम उपलब्ध गराएका उपचार सेवाको अभिलेख राखी सो को प्रतिवेदन सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा नियमित रुपमा पठाउनु पर्नेछ ।

(प) अस्पतालहरुमा ज्येष्ठ नागरिकहरुलाई विशेष किसिमका सुविधाका व्यवस्था हुन पर्ने र आवश्यक मात्रामा शैया छुट्याउनु पर्नेछ ।

(फ) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गरिने भवन र अन्य पूर्वाधार भवन संहिता र सम्बन्धित क्षेत्र भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड अनुरुप हुनु पर्नेछ ।

(ब) अस्पतालले विपद् व्यवस्थापनको कार्ययोजना बनाएको हुनु पर्नेछ । सो कार्यका लागि सम्पर्क व्यक्ति तोकि सो को जानकारी सम्बन्धित पालिकाको कार्यालय र जिल्ला समन्वय समितिमा दिनु पर्नेछ ।

(भ) अस्पतालले सूचना अधिकारी तोक्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-४

अस्पताल सम्बन्धी मापदण्डहरु

१६. अस्पताल सम्बन्धी मापदण्डहरुको विस्तृत जानकारीको लागि स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-५

मानव संशाधन व्यवस्थापन

१७. <u>जनशक्ति विकास योजनाः</u> अस्पतालको शैया क्षमताका आधारमा देहाय बमोजिमका न्यूनतम जनशक्तिको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछः-

(क) प्रति पच्चीस शैयाका लागि एक जना एम.डी.जी.पी. चिकित्सक हुनु पर्नेछ । तर एम.डी.जी.पी. चिकित्सक नपाईने अवस्थामा पच्चीस शैयाका अस्पतालमा प्रसुती तथा स्त्री रोग विशेषज्ञ र बाल रोग विशेषज्ञ ।

(ख) शल्यक्रिया प्रदान गर्ने कक्षमा प्रति शैया कम्तीमा एक जना शल्यचिकित्सक, एक जना एनेस्थेटिक्स, एक जना ईन्चार्ज, एक जना शल्यक्रिया सहायक र एक जना नर्स ।

(ग) जनरल कक्ष (General Ward) मा प्रति चार देखि छ शैयामा एक जना स्टाफ नर्सको व्यवस्था भएको ।

(घ) ईमर्जेन्सी तथा पोष्ट अपर्टिभ कक्ष (Post Operative Ward) मा प्रति दुई शैयामा एक जना नर्स ।

(ङ) सघन उपचार कक्ष (आई.सी.यू., एन.आई.सी.यू., सी.सी.यू. आदि) मा प्रति शैयामा एक जना स्टाफ नर्सको व्यवस्था।

(च) प्रसुती कक्षका लेवर वेडमा प्रति वेड दुई एस.वी.ए.(Skill Birth Attendants) तालिम प्राप्त नर्स वा मीडवाईफ्रीको व्यवस्था।

(छ) अस्पतालमा कम्तीमा एक जना मेडिकल रेकर्डर ।

(ज) अस्पतालमा चौवीसै घण्टा सेवा उपलब्ध गराउने गरी फर्मासिष्ट लगायत आवश्यक संख्यामा जनशक्तिका व्यवस्था ।

(झ) अस्पतालमा कम्तीमा दुई तिहाइ पूर्ण कालीन स्वास्थ्यकर्मी।

(ञ) सरकारी स्वास्थ्यकर्मीबाट सेवा लिनुपर्ने अवस्थामा सम्बन्धित निकायको स्वीकृति पत्र ।

(ट) हरेक स्वास्थ्यकर्मीले सम्बन्धित व्यवसायिक काउन्सिलबाट दर्ता नम्बर लिएको ।

(ठ) विदेशी स्वास्थ्यकर्मी वा स्वयम सेवकले मन्त्रालयको सिफारिसमा सम्बन्धित काउन्सिलबाट स्वीकृति लिएको।

१८. <u>जनशक्ति सम्बन्धी विस्तृत विवरणः</u> जनशक्ति सम्बन्धी विस्तृत विवरण सम्बन्धी विस्तृत जानकारीको लागि स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-६

औजार तथा उपकरणहरु

१९. औजार तथा उपकरण सम्बन्धी विस्तृत जानकारीको लागि स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नती मापदण्ड सम्बन्धी निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-७

सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

२०. विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालका पूर्वाधार तथा मापदण्डहरु: विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालको पूर्वाधार तथा मापदण्डहरु सम्बन्धी विस्तृत जानकारीको लागि स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नती मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ ।

२१. स्वास्थ्य क्लिनिक/पोली क्लिनिक सम्बन्धी मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु: (१) स्वास्थ्य क्लिनिक/ पोली क्लिनिकमा स्वास्थ्य जाँच गर्न चिकित्सक कुनै पनि मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तीमा पनि **MBBS** वा सो सरहको चिकित्सा सम्बन्धी उपाधि प्राप्त गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको हुनुपर्नेछ ।

(२) परामर्श सेवा दिने व्यक्ति स्वास्थ्य विज्ञानमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरी परामर्श सेवा तालीम प्राप्त हुनुपर्नेछ।

(३) पोली क्लिनिकमा रेडियोलोजी इमेजिङ्ग सेवा, प्रयोगशाला तथा औषधी उपचार सेवा सञ्चालन गर्नु परेमा छुट्टाछुटै सेवा सम्बन्धी निर्धारित पूर्वाधार पुरा गर्नु पर्नेछ ।

(४) स्वास्थ्य क्लिनिक/पोली क्लिनिकमा स्वास्थ्य सेवा संचालनका लागि देहाय बमोजिमका आवश्यक न्यूनतम भौतिक सुविधाहरु हुनुपर्नेछः-

(क) बिरामीको जाँच गर्न **Ventilated** वा **AC** कोठा सेवा अनुसारको छुट्टाछुटै (कम्तीमा १४ वर्ग मिटरका)	१
(ख) बिरामी बस्ने ठाउँ (कुर्ने ठाउँ)	१
(ग) बिरामी जाँच्ने टेबुल	१
(घ) चिकित्सकका लागि टेबुल	१
(ङ) चिकित्सकका लागि कुर्सि	१
(च) बिरामी बस्ने टुल	१
(छ) शौचालयको व्यवस्था (अपाङ्ग मैत्री सहित)	२

(ज) टेलिफोन, इन्टरनेट र **Web Page**

(झ) स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धी सूचनामूलक पोष्टर तथा अन्य सामग्री

(ञ) स्वच्छ पानीको आपूर्ति

(ट) निरन्तर वित्त आपूर्ति

(५) सेवा र विषय अनुसारका आवश्यक औजार तथा उपकरणहरुको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(६) बिरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नको लागि कम्प्युटर वा रजिष्टर गर्नु पर्नेछ।

(७) क्लिनिकमा प्रयोग हुने सम्पूर्ण औजारहरुको अनिवार्य निमर्लीकरणको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(८) क्लिनिकमा काम गर्ने समपूर्ण कर्मचारीको योग्यताको प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपी साथै प्राविधिक कर्मचारीहरुको सम्बन्धित परिषद दर्ता भएको प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपी राख्नु पर्नेछ ।

(९) सेवा शुल्क र आयकर प्रमाणपत्र सबैले देख्ने ठाउँमा राख्नु पर्नेछ ।

(१०) सिस्ने गाउँपालिकाबाट तोकिएको एकिकृत स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको ढाँचा अनुसार नियमित रुपमा मासिक प्रतिवेदन सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

२२. <u>रेडियोलोजी वा डाईग्नोष्टिक एण्ड इमेजिङ सेवा सञ्चालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा शर्तहरुः</u>

(१) यस निर्देशिकाको प्रयोजनको लागि रेडियोलोजी वा डाईग्नोष्टिक सेवा अन्तरगत देहायका प्रविधिहरु समावेश गरिएको छ ।

- X-ray (300 mA सम्म)
- Ultra sonogram (USG)

(२) उपदफा (१) मा उल्लेख गरिएको सेवा संचालनको लागि अनुसूची ९ बमोजिमको निवेदन फारम गाउँपालिकामा पेश गर्नुपर्ने छ र सो बाहेक थप प्रविधिको लागि माग भएमा सिस्ने गाउँपालिकाको सिफारिसमा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनाले स्वीकृती दिनेछ ।

(३) रेडियोलोजी डायग्नोष्टिक तथा ईमेजिङ्ग सेवाबाट पर्ने विकिरणका दुष्प्रभावलाई कम गर्नका लागि उक्त सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिदा सिफारिस गर्दा निम्न मापदण्डलाई आधार मानिनेछ:-

(क) एक्सरेका लागिः

(१) एउटा एक्सरे मेसिनका लागि कम्तीमा २२५ स्क्वायर फिटका कोठा हुनु पर्ने ।

(२) एक्सरे गर्ने कोठाका Wall Thickness: 9 Inch With Plaster of Paris वा 6 Inch with 0.2 mm lead barrier वा 2.0 mm lead thickness हुनु पर्ने। साथै

झ्याल, ढोका तथा भित्ताबाट हुने विकिरणका चुहावट हुन नसक्ने गरी आवश्यक व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।

(३) X-ray सेवा प्रदान गर्ने व्यक्तिका लागि एक्सरे कोठा भित्र 0.5 mm को Lead एप्रोन तथा Radiation Protective Measures का व्यवस्था हुनुपर्ने।

(४) Radiology मा कार्यरत कर्मचारीहरुका लागि Radiation Dose Monitor (TLD) उपलब्ध हुनु पर्दछ र समय समयमा Radiation Survey Monitoring गर्नुपर्ने।

(५) Eye, Gonadal, Thyroid Gland आदिका Precipitation को लागि Lead glass/ gloves/ Lead Apron को व्यवस्था हुनुपर्ने।

(६) X-ray एक्स्पोज गर्ने कोठा डार्करुम र प्रतिक्षा गर्ने कक्ष छुट्टाछुट्टै हुनुपर्ने ।

(७) Radiology विभागमा जनसाधारणे देख्ने ठाँउमा X-ray विकिरणले स्वास्थ्यमा खराव असर पर्न सक्छ भन्नेबारे सुचना गर्ने साथै सूचनामा गर्भवती महिला तथा बालवालिकालाई अनावश्यक विकिणबाट बच्न अनुरोध गर्ने।

(८) X-ray खिच्ने कोठामा विरामीले प्रष्ट रुपमा देख्ने गरि प्राविधिकको NHPC License को प्रतिलिपि संस्था दर्ताको प्रतिलिपि र X-ray को मुल्य सुची राख्नु पर्नेछ ।

(९) Congruence Of Optical field and Radiation field को जाँच कम्तिमा ६ महिनामा एक पटक गर्नुपर्नेछ र Tube Collimation पछि अनिवार्य रुपमा गर्नुपर्नेछ। सो को प्रतिवेदन संस्था दर्ता वा नविकरण गर्दा अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(१०) Lead एक्पोन Thyroid Shield लगायतका विकिरण सुरक्षा सम्बन्धि उपकरणहरुको ढाँचा नेपाल सरकार प्रदेश सरकार नगरपालिका द्धारा संचालित अस्पतालहरुमा सो सम्बन्धि विज्ञ जनशक्तिबाट कम्तिमा वर्षमा एकपटक अनिवार्य रुपमा गराउनु पर्नेछ । र सो को प्रतिवेदन संस्था दर्ता वा नविकरण गर्दा अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(११) विरामीको दर्ता लगत अनुसुची १० प्रतिशत राख्नुपर्नेछ।

(१२) Intraoral Dental X-ray को लागि माथि उल्लेख गरिएका कुराहरुको अतिरित्त तपसिलको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

तपसिलः

- X-ray tube को Shielding लाई असर गर्ने गरी Manipulation गरिएको Unit प्रयोगमा ल्याउन पाइने छैन।
- X-ray Tube को अनिवार्य रुपमा प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।
- Exposure Code को प्रयोग अनिवार्य गर्नुपर्नेछ र सोको लम्बाई कम्तिमा २ मिटरको हुनुपर्नेछ ।

(ख) <u>रेडियोलोजी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ती तथा योग्यताः</u> रेडियोलोजी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति तथा योग्यता देहाय बमोजिम हुनुपर्नेछः-

१ रेडियोलोजिष्टः मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट चिकित्त्रा शास्त्रमा स्नतातक उतिर्ण गरी रेडियोलोजी विषयमा एम. डि., डि. एम. आर. डी., एफ. आर. सी. आर. वा सो सरह कोर्ष उतिर्ण गरेको र सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको म्याद समाप्त भएको भएमा नविकरण भएको हुनुपर्नेछ ।

२ रेडीयोलोजी एण्ड ईमेजिङ्गका रिपोटिङ्ग रेडियोलोजिष्टहरुले मात्र गर्न पाउनुको साथै Radiological Interventional Procedure हरु पनि यथासम्भव रेडियोलोजिष्टले गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

३ रेडियोलोजी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति वा योग्यता निम्न बमोजिम हुनुपर्नेछ ।

(क) सिनियर रेडियोग्राफिक टेक्नोलोजिष्टः सम्बन्धित विषयमा MSC Radiograph गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा विशिष्ट तहमा दर्ता भै कम्तिमा ३ वर्ष काम गरेको हुनुपर्नेछ।

(ख) रेडियोग्राफि अधिकृत रेडियोग्राफिक टेक्लोलोजिष्ट चिकित्सा शास्त्र अध्ययन संस्था वा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त संस्थान यस रेडियोग्राफीक विषयमा (Bsc.MIT.BSC.) स्नातक तह उतिर्ण गरेको हुनुपर्ने साथै NHPC Nepal Health Professional Council ‘A’ Level मा दर्ता हुनुपर्ने ।

(ग) रेडियोग्राफी चिकित्सा शास्त्र अध्ययन संस्थानबाट वा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त अन्य संस्थाबाट रेडियोग्राफी विषयमा प्रमाण पत्र तह उतिर्ण गरी NHPC NEPAL HEALTH Professional Council B Level मा दर्ता हुनुपर्ने ।

(घ) Medical Physicist Medical Physics विषयमा BSC वा MSc. उतिर्ण गरेको ।

(ङ) बायोमेडिकल ईन्जिनियरः बायोमेडिकल ईन्जिनियरिङ विषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातक तह उतिर्ण गरेको हुनुपर्ने।

(ग) **Measurement and Protection** सम्बन्धि व्यवस्थाः **Radiation Protection** व्यवस्थित गर्ने **र X-ray Unit** हरुको गुणस्तर नाप गर्नेलाई चाहिने आवश्यक उपकरण खरिद गरी स्वास्थ मन्त्रालयले तोकेका निकायमा राखे र अनुगमन तथा निरिक्षणमा प्रयोग गर्ने र गुणस्तर Dose Monitor Radiation का Dose 20 Milisievert Per Year (WHO) को सन २००२ को मापदण्ड अनुसार दि्खएमा उपयुक्त क्षतिपुर्ति व्यवस्था सम्बन्धित संस्थाले मिलाउने पर्नेछ र विकिरण क्षेत्रमा काम गर्नेलाई अनिवार्य रुपमा रेडिएसन भत्ताको व्यवस्था हुनुपर्ने ।

(घ) Ultrasonogram (USG): Ultra sonogram (USG) को प्रयोग सम्बन्धमा रेडियोलोजिष्टहरु बाहेक आफ्नो क्षेत्रमा मात्र प्रयोगमा ल्याउने गरी मान्यता प्राप्त संस्थाबाट कम्तिमा ३ महिनाको USG तालिम प्राप्त गरेको स्त्री तथा प्रसुति रोग सम्बन्धि विशेषज्ञहरु/ मेडिकल अधिकतहरुले गर्न पाउनेछन । सेवा सञ्चालन गर्न आवश्यक पर्ने निम्न बमोजिमका उपकरणहरुका व्यवस्था हुनुपर्ने।

१ इमर्जेन्सी सेवामा चाहिने औषधी लगायत औजार उपकरणहरुको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
२ स्ट्रेचर ह्यीलचियररको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
३ शौचालयको राम्रो व्यवस्था हुनुपर्ने ।
४ रेकडिङ्ग तथा रिपोर्टिङगका लागि छुट्टै कोठको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
५ वैकल्पिक विधुतका लागि जेनेरेटरको व्यवस्था हुनुपर्ने.
६ विरामीका लागि र बिरामी कुरुवा बस्नको लागि कोठा लगायत बेञ्चको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
७ स्टारे रिपोर्ट डिस्ट्रीव्युसनका लागि छुट्टाछुट्टै कवठाको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
८ Medical Equipment Repair & Maintenance गर्दा बयोमेडिकल ईन्जिजीयर वा रेडियोलोजिष्टकल उपकरण सम्बन्धमा विशेष तालिम प्राप्त व्यक्ति हुनुपर्ने ।

(ङ) रेडियोलोजी सेवाको लागि न्युनतम उपकरण तथा जनशक्ति पर्वा भारहरुः

सि.नं.	विवरण	क्लिनिक	२५ शैया
१	X-ray मेसिन	१०० एम ए १ थान	३०० एम ए १ थान

२	X-ray मेसिन Portable/ Mobile	स्वच्छिक	१००एम ए १ थान
३	Ulltrasound मेसिन	स्वच्छिक	स्वच्छिक
४	Radiologist जनशक्ति	स्वच्छिक	स्वच्छिक
५	Radiolographic/ Technologist	स्वच्छिक	१ जना
६	Radiographer	१ जना	३ देखि ४ जना

(च) स्वास्थ्य मन्त्रालयको स्वीकृत विना Radiology सम्बन्धि मेशिन नेपालमा पैठारी गर्न पाइने छैन ।

२३. प्रयोगशाला सेवाः (१) प्रयोगशाला सेवा सञ्चालनका लागि प्रयोगशालाहरुको स्तर विभाजन र जनशक्ति देहाय बमोजिम हुनुपर्नेछः

(क) **जनरल प्याथोलोजीः योग्यताः** मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट एम वि वि एस वा सो सरह उतिर्ण गरी MD Path, MRC Path, DCP वा सो सरह उतिर्ण गरेको हुनुपर्नेछ।

(ख) **माइक्रो बायोलोजीः योग्यताः** मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट MD Microbiology उपाधि प्राप्त।

(ग) **हेमाटोलोजीः योग्यताः** मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट MD Hematology उपाधि प्राप्त ।

(घ) **MD Bilochemistry: योग्यताः** प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट MD Biochemistry उपाधि प्राप्त ।

(ङ) **विशेषज्ञ मेडिकल टेक्नोलोजीष्टः: योग्यताः** मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी विषयमा स्नातकोतर उपाधी MMLT प्राप्त ।

(च) **मेडिकल टेक्नोलोजीष्टः योग्यताः** मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट मेडिकल ल्याप टेक्नोलोजीबाट विषयमा स्नातक BMLT उपाधि प्राप्त

गर्न पाइने परिक्षणहरुः Histopathology, Cytopathology & Bone marrow Study बाहेका सबै परिक्षणहरु। MMLT/ M.Sc. MICROILOGY, MMLT / M.Sc. Hematology, MMLT/ M.Sc.

Bio Chemistry, MMLT/ M.Sc. CYTOLOGY उपाधि प्राप्त गरेकाहरुले जुन विषयमा आफुले उपाधि प्राप्त गरेका छ। सोही विषयमा मात्र प्रयोगशाला सञ्चालन गरी बिशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्न पाउने छन ।

(छ) **ल्याव टेक्निशियनः** मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट सम्बन्धित विषयमा प्रमाण पत्र तह वा सो सरह उतिर्ण गरेको ।

गर्न पाउने परिक्षणहरुः २५ शैया सम्मका सरकारी अस्पताल स्तरमा प्रदान गरिने प्रयोगशाला सम्बन्धि परिक्षणहरु।

(ज) **ल्याब असिष्टेण्टः** मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तिमा एक बर्ष वा १५ महिनाको ल्याव असिष्टेन्ट तालिम पुरा गरी प्रमाण पत्र प्राप्त गरेका ।

गर्न पाउने परिक्षणहरुः २५ शैया सम्मका सरकारी अस्पताल स्तरमा प्रदान गरिने प्रयोगशाला सम्बन्धि आधारभुत परिक्षणहरु ।

नोटः माथि उल्लेखित जनशक्तिहरुले योग्यता हासिल गरेको विषयको पाठ्यक्रममा उल्लेखित सम्बन्धित परिक्षण गर्ने पाउनेछन ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेखित जनशक्तिले आफुले प्राप्त गरेका प्रमाणपत्रका आधारमा व्यवसाय गर्न नेपाल सरकारले तोकेका परिषदमा दर्ता हुनुपर्नेछ।

(२४) **<u>प्रयोगशालमा सञ्चालन सम्बन्धि न्युनतम मापदण्डः</u>** देहायमा उल्लेखित भए बमोजिम सरकारी स्तरमा सञ्चालित प्रयोगशालाहरुको वर्गिकरण र तपशिल अनुसारको मापदण्ड निजी क्षेत्रमा सञ्चालित प्रयोगशालाहरुको न्युनतम मापदण्ड हुनेछ ।

- प्रयोगशालाको वर्गीकरणः
    - A समुहका प्रयोगशालाः यो समुहमा पर्ने प्रयोगशालाहरुले अति विशिष्ट प्रयोगशाला सेवा प्रदान गर्नेछन्।
    - B समुहका पर्योगशालाहरुले ५१ देखि २०० बेड सम्मका जनरल अस्पताल सबै अञ्चल अस्पताल र उपक्षेत्रीय अस्पतालहरुमा आधारित प्रयोगशाला यस समुहमा पर्दछन ।
    - C समुहमा प्रयोगशालाहरु ५० बेड सम्मका जनरल अस्पतालमा आधारित प्रयोगशालाहरु यस केन्द्रमा आधारित प्रयोगशाला हुनेछन ।
    - D समुहका प्रयोगशालाहरु यो समुहमा पर्ने प्रयोगशालाहरु सरकारी स्रमा प्राथामिक स्वास्थ्य केन्द्रमा आधारित प्रयोगशाला हुनेछन ।
    - **E** समुहको प्रयोगशालाहरुः यो समुहमा पर्ने प्रयोगशालाहरु सरकारी स्तरमा हेल्थ पोष्टमा आधारित प्रयोगशाला हुनेछन । यस समुहमा पर्ने निजि प्रयोगशालाहरुको हकमा यस

समुहको लागि सरकारी प्रयोगशालाहरुलाई तोकिए सरह नै देहाय बमोजिमको मापदण्डहरु पुरा गरेको हुनुपर्नेछ।

(क) Space 150 sq. Feet or more

(ख) Equipment/ Consumables/ Reagent/KITs as required to perform Designated tests Modern/ advanced Technology should be adopted.

(ग) Human Resource Minimum 2

(घ) Services (Range of test) to be provided by this laboratory include:

- Hematology; TC,DC, hemoglobin ESR, Blood grouping for non-Transfusion Purpose, BT, Ct
- Biochemistry; Sugar, urea, Bilirubin uric Acid, Total protein Serum albumin
- Microbiology; Sputum AFB stain(Z-N) stain
- Tests by RDTs; With simple interpretation
- Miscellaneous Routine Urine analysis Routine stool Analysis Urine Pregnancy Test stool for reducing substances.

सिस्ने गाउँपालिकाले हाल **E** समुहको प्रयोगशालालाई मात्र संचालन अनुमित दिन र नविकरण गर्ने सक्नेछन र सो समुहको प्रयोगशालाले देहायको पुर्वाधार पुरा गरेको हुनुपर्नेछ ।

(क) सजिलै पहुँच

(ख) प्रर्याप्त हावा आवत जावत गर्ने स्थान

(ग) प्रर्याप्त मात्रमा उज्यालो भएको

(घ) नियन्त्रित वातावरण

(ङ) प्रर्याप्त पानीको आपुर्ति व्यवस्था

(च) नियमित विजुली आपुर्ति व्यवस्था

(छ) प्रयोगशाला संचालनको क्षमता र गुणस्तरयुक्त

(ज) जिवाणुरहित वनाउने सुविधा

(झ) फोहोर व्यवस्थापनको उपयुक्त सुविधा

(ञ) नमुना र रिएजेन्टकरुको ढुवानीको लागि उपयुक्त भण्डारणको सुविधा

(ट) तथ्यांक भण्डारण अभिलेखिकरण र व्यवस्थापन

(ठ) व्यक्तिगत र वातावरणको सुरक्षा

(ड) गुणस्तरीय रिएजेन्ट र केमिकलको प्रयोग

(ढ) फरक फरक क्रियाकलापहरुको लागि कार्यविभाजन

(ण) मिसावट र कन्टामिनेसनको जोखिममुक्त गर्ने व्यवस्था

(त) अन्य सुविधाहरु

E. समुहका प्रयोगशालाको लागि चाहिने उपकरण तथा सामाग्री निम्नानुसार हुनुपर्नेछ ।
All basic Equipment/ Consumables / Reagent/ Kits:

- Basic equipment include:
  1. Centrifuge
  2. Colorimeter
  3. Water Bath
  4. VDRL shaker
  5. Hot air oven
  6. Incubator
  7. Micropipettes
  8. Dc counter
  9. Refrigerator
  10. Power Backup

Glass wares: Khan Tubes, Test tubes, pet dishes etc.
Consumable: Disposable syringes, Vacationers, Gloves and Masks.

❖ **समुहका प्रयोगशालाको लागि चाहिने मानव संसाधन विवरणः**

१. प्रयोगशाला परिक्षणका लागि योग्य जनशक्ति उपलब्ध हुनुपर्नेछ।

२. प्रयोगशाला परिक्षण कार्यमा संलग्न हुने जनशक्ति कम्तिमा ल्याव एसिस्टेन्ट तह उतिर्ण भइ तवकिएको काउन्सिल (नेपाल मेडिकल काउन्सिल/नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परिषद) मा दर्ता भएको हुनुपर्नेछ म्याद समाप्त भएको भएमा नविकरण गरेको हुनुपर्नेछ ।

३. प्रयोगशाला परिक्षण सेवा प्रदान नगरे तापनि नमुना संकलन केन्द्रबाट नमुना संकलन गर्ने सेवा संचालनको लागि पनि **E** समुहको प्रयोगशाला दर्ता गर्नुपर्नेछ ।

४.सम्बन्धित प्रयोगशालाले HIMS प्रतिवेदन मासिक रुपमा नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखामा बुझाउनुपर्नेछ ५. प्रयोगशालाले राष्ट्रिय गुणस्तर सुनिश्चितता कार्यक्रम (NERAS/ ERA Programed) अनिवार्य रुपमा सहभागि हुनुपर्नेछ ।

२५.<u>डेन्टल सेवा सम्बन्धी</u>

१. डेन्टल सेवा संचालन गर्नका लागि निम्न शर्तहरु पुरा गर्नुपर्ने छ।

(क) भौतिक पुर्वाधार

- रिसेप्सन
- प्रतिक्षा कक्ष
- क्लिनिक (विरामी जाँच कक्ष)

- X-ray कक्ष
- शौचालय

(ख) औजार उपकरण

- Dental Chain with halogen light spittoon and water supply
- High vacuum or suction
- Micro motor or Air motor
- Aerator Hand peace
- light cure Unit
- Ultrasonic super unit/ Pico scalar
- oil free Medical Grade compressor, electricity
- lope X-Ray, X-ray Viewer
- Autoclave/ Hot air oven
- Needle destroyer with cutter
- Generator

(ग) जनशक्ति

- Graduate Dental surgeon १ जना
- Dental Hygienist/ Dental Assistant १जना
- कार्यालय सहयोगी १ जान

२६. फार्मेसी सेवा संचालन सम्बन्धमा

फार्मेसी सेवा संचालन गर्दा देहाय बमोजिमका मापदण्डहरु पुरा हुनुपर्नेछ ।

- औषधी ऐन, २०३५ बमवजिम फार्मेसिष्टाफार्मेसि सुपरभाइजर फार्मेसि सहायक अथवा औषधी व्यवस्था विभागबाट अभिमुखिकरण तालिम प्राप्त आधिकारीक प्रमाणपत्र सहितको फार्मेसि वा फार्मेसि पसल दर्ता प्रमाणपत्र हुनुपर्नेछ ।
- फार्मेसी औषधी पसल आफ्नै निजि घरमा भएमा घर रहेको जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा र आफ्नै निजि घर नभए फार्मेसी औषधी पसल राख्ने सम्झौता पत्र अनुसार घर लिने व्यवस्था भएको हुनुपर्दछ ।
- फार्मेसी औषधी पसल प्यानभ्याट मा दर्ता भएको प्रमाणपत्र हुनुपर्नेछ ।
- औषधीको प्रकृति र परिमाणको आधारमा औषधी भण्डारणको भवन वा परिसर व्यवस्थित हुनुपर्दछ ।
- औषधी व्यवस्था विभागमा दर्ता भएका विभागले अनुमित दिएका औषधी तथा औषधीजन्य पदार्थहरुमात्र विक्रि वितरण गर्ने पाइनेछ ।
- औषधी विक्रि वितरणको लागि प्रचार प्रसार गर्न पाइने छैन ।

- चिकित्सक वा अधिकार प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीले प्रदान गरेको लिखित औषधी पुर्जीका आधारमा मात्र औषधी विक्रि वितरण गर्न पर्नछ ।
- चिकित्सकको पुर्जी विना लागु औषधी तथा विषालु औषधीहरु (Narcotics/Psychotropic and poisonous medicine) विक्रि वितरण गर्न पाइने छैन र यस्ता औषधीहरु विक्रि गर्ने पर्ने अवस्थामा औषधी पर्जीको फोटोकपी गरी सो फोटोकपीमा चिकित्सकको NMC नम्वर लेखि सोको अभिलेख सुरक्षित राख्नुपर्नेछ।
- औषधी तथा औषधीजन्य पदार्थहरुको गुणस्तरमा कुनै किसिमको नकारात्मक प्रभाव नपर्ने गरी औषधीको प्रकृति बमोजिम उचित भण्डारणको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- औषधी बाहेकका अन्य वस्तुहरु औषधी संगै राख्न र विक्रि वितरण गर्न पाइने छैन ।
- औषधीमा कायम भएको मूल्य भन्दा बढी मुल्य लिइ औषधी विक्री वितरण गर्न पाईनेछैन ।
- म्याद नाघेका औषधीहरु विक्रि वितरण गर्न पाइने छैन र त्यस्ता औषधीलाइ अलग राखी उचित व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद ८

आयुर्वेद तथा बैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धी स्वास्थ्य संस्थाहरुको मापदण्डः

२७. आयुर्वद तथा बैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धी स्वास्थ्य संस्थाहरुको मापदण्डः १. आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा प्रणाली अन्तर्गत निजि स्तरमा स्वास्थ्य संस्थाका स्थापना सञ्चालन तथा स्तरन्तोति गर्दा देहायका मापदण्डहरुका पालना गर्नुपर्नेछः

(क) आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवाः

१) आयुर्वेद चिकित्सा प्रणली अन्तर्गत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दा वा चिकित्सा व्यवसाय गर्दा सम्बन्धित विषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण स्स्थाबाट स्नातक वा स्नातकोतर उपाधि हासिल गरी नेपाल आयुर्वेद चिकित्सा परिषदमा दर्ता भएका हुनुपर्नेछ। नेपाल सरकारका वहालवाला कर्मचारी भएमा नेपाल सरकार पुर्व स्वीकर्ति लिनु पर्नेछ।

२) पञ्चकर्म सेवा केन्द्रमा सम्बन्धित विषयमा कम्तिमा बि.ए.एम.एस. वा सो सरह उपाधि प्राप्त व्यक्तिबाट वमन, विरेचन, शिरोविरेचन, आस्थापन, अनवासन वस्ति र रक्तमोक्षण पर्योग गर्नुपर्ने र उतरवस्तिका लागि सम्बन्धित विशेषज्ञबाट गर्नुपर्नेछ ।

३) आयुर्वेद अस्पतालमा काम गर्ने कर्मचारीलाई संक्रमण सुरक्षा सम्बन्धी आवश्यक तालिम दिनुपर्नेछ ।

४) आयुर्वेद अस्पताल जनशक्ति भौतिक पुर्वाधार औजार उपकरण र सेवाका गुणस्तरीयतामा मात्र संस्था विस्तार गर्न स्वीकृतिका लागि माग गर्न र उपयुक्त ठहर भएमा शाखा विस्तारका स्वीकृति दिन सकिनेछ ।

५) विरामीका उपचारका सिलसिलामा आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ चिकित्सक समक्ष वा उपयुक्त स्थानमा प्रेषण (रेफर) गर्नुपर्नेछ ।

६) रोग निदानार्थ आवश्यक पर्ने ई.सि.जी., ई. ई. जी. प्याथोलोजी तथा अन्य आवश्यक सेवाहरु संचालन गर्नुपरेमा सम्बन्धित विषयका जनशक्ति र सो सम्बन्धि भौतिक पुर्वाधार औजार उपकरण नीति नियमका पालन गर्नुपर्नेछ।

७) इन्ट्रिग्रेड किलनिक नर्सिङग होम वा अस्पताल भनी स्वीकृतिका लागि माग भएमा कुन कुन विषय र सेवा दिन उद्धेश्य राखिएका हो सो प्रष्ट उल्लेख गरि सोही बमोजिमका जनशक्ति औजार उपकरण र भौतिक पुर्वाधार व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।

८) आयुर्वेद चिकित्सा विधामा स्वास्थ्य रक्षा रोग निवारण, औषधी द्रव्य काष्ठौषधि रसौधिका प्रयोग गरिने चिकित्सा सेवा विना औषधी दिइने सेवा र आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवामा उल्लेखित पुर्वकम अन्तर्गतका निराग्नी स्वेद (जल, वायु, सुर्यकिरण पार्थिव तत्वको प्रयोग) अग्नि स्वेदन अभ्याङ्ग (Massage) सत्वावजय चिकित्सा (योगाभ्यास ध्यान) आदि का माध्यमबाट रोगको रोकथाम वा दीर्घजीवनका लागि सञ्चालन गरिने संस्थाहरुले आयुर्वेद स्वास्थ्यकर्मीहरु भौतिक पर्वाधार आवश्यक औजार उपकरण र तोकिएका मापदण्ड पुरा गरि जुन सुकै नाममा संचालन भएतापनि आधारग्रन्ध सहित अनुमित प्रदान गर्ने निकायबाट अनुमित लिएर मात्र संचालन गर्न पाईनेछ ।

(ख) आयुर्वेद चिकित्सा अन्तर्गत रहने सेवाहरुः चिकित्सा सेवाः

१. रोग उपचार (आतुर विकार प्रशमन)

क) युक्ति व्यापश्रम चिकित्सा

ख) संशमन (औषधि चिकित्सा)

ग) संशोधन (वमनादि पञ्चकम शवध चिकित्सा)

घ) दैव व्यापाश्रम

ङ) सत्यावजय

च) शस्त्र प्रणिधान

छ) योगभ्यास

२. स्वास्थ्य प्रवर्द्धननात्मक स्वास्थ्य रक्षा तथा प्रतिरोधात्मक स्वास्थ्य सेवा

क) प्रकृति विनिञ्चय र प्ररामर्श

ख) स्वास्थवृत पालन ऋतुचर्या दिनचर्या पथ्यापथ्य आहार विहार

ग) रसायन

घ) वाजीकरण

ङ) पञ्चकर्म

च) योगाभ्यास

ग) <u>आयुर्वेद अस्पताल सेवा तथा नर्सिङग होम सम्बन्धी मापदण्ड तथा पुर्वाधारः</u> स्वास्थ्य संस्था स्थापना संचालन तथा स्तरउन्ति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमवजिम हुनेछ।

घ) <u>आयुर्वेद पुवकर्म पञ्चकम सेवा केन्द्र सम्बन्भि मापदण्ड तथा पुर्वाधारहरुः</u> स्वास्थ्य संस्था स्थापना संचालन तथा स्तरउन्ति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमवजिम हुनेछ ।

ङ) <u>होमियोप्याथिक चिकित्सा सेवा स्थापना तथा संचालन मापदण्डः</u> स्वास्थ्य संस्था स्थापना संचालन तथा स्तरउन्नती मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमवजिम हुनेछ ।

च) <u>होमियोप्याथीक इमर्जेन्सी सेवाः</u> स्वास्थ्य संस्था स्थापना संचालन तथा स्तरउन्ति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।

छ) <u>निजि स्तरका होमियोप्याथिक अस्पतालका पुर्वाभारः</u> स्वास्थ्य संस्था स्थापना संचालन तथा स्तरउन्नती मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजीम हुनेछ ।

ज) <u>एक्युप्रेसरः</u> स्वास्थ्य संस्था स्थापना संचालन तथा स्तरोन्नती मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ ।

झ) <u>एक्युप्रेसर सेवा अस्पतालका पुर्वधार र मापदण्डः</u> स्वास्थ्य संस्था स्थापना संचालन तथा स्तरउन्ति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमवजिम हुनेछ ।

ञ) प्राकृतिक चिकित्सा अस्पतालका पुर्वाधारहरुः स्वास्थ्य संस्था स्थापना संचालन तथा स्तरउन्ति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमवजिम हुनेछ ।

<u>परिच्छेद ९</u>

<u>अभिलेख तथा प्रतिवेदन सम्बन्धि व्यवस्था</u>

२८. <u>अभिलेख तथा प्रतिवेदनः</u>

१ प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेका सेवाहरु सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त एकिकृत स्वास्थ्य व्यवस्थापन सुचना प्रणाली अनुसार अभिलेख राख्नु पर्नेछ। तोकिएको समयमा आफुले प्रदान गरेको सेवाको प्रतिवेदन सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त एकिकृत स्वास्थ्य सुचना व्यवस्थापान सुचना प्रणालीको ढाँचामा सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यालयमा अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्नेछ । यसरी तोकियबमोजिमको अभिलेख नराख्ने र प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सिस्ने गाउँपालिकाले सचेत गराउनुका साथै अनुमित खारेज गर्ने समेत सक्नेछ ।

२ सूचना व्यवस्थापन गर्ने कर्मचारीलाई सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यालयबाट एकिकृत स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापन प्रणाली सम्बन्धि तालिम लिने व्यवस्था गराउनु पर्नेछ ।

३ स्वास्थ्य संस्थाले सेवा प्रदान गरेको विरामीको रोगको विवरण ICD10 अनुसार Coding गरी प्रतिवेदन गर्नुपर्नेछ ।

४ स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा भएको जन्म तथा मृत्युको घटना विवरण प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएको ढाँचामा सिस्ने गाउँपालिकाको पञ्जिकरण शाखालाई मासिक रुपमा दिनु पर्नेछ।

५ स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा नेपाल सरकारले तोकेको notifiable diseases का विरामी पत्ता लागेको वा शंका लागेको खण्डमा वा कुनै रोगको महामारीको शंका लागेमा तुरुन्तै सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यालयमा सुचना गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद १०

सञ्चालन अनुमति नविकरण हुन नसक्ने अवस्था र खारेजी सम्बन्धी व्यवस्थाः

२९. सञ्चालन अनुमति नविकरण नहुनेः १. यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि देहायका अवस्थामा स्वास्थ्य संस्थाका सेवा सञ्चालन अनुमतिको नविकरण गरिने छैनः

(क) नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर वा पर्वाधार पुरा नगरी स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गरेको पाईएमा,

(ख) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणमा उल्लिखित शर्तहरु पालना नगरेको पाइएमा

(ग) अस्पतालले प्रदान गरेका सेवाको तोकिएको ढाँचामा अभिलेख नराखेमा तोकिएको ढाँचा र समयमा नियमित प्रविवेदन नगरेमा र वार्षिक प्रतिवेदनसम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा पेश नगरेमा ,

(घ) स्वास्थ्य संस्थाबाट सिर्जित अस्पतालजन्य फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन नगरेको पाइएमा,

(ङ) सिस्ने गाउँपालिकाको कार्यालयले दिएको निर्देशनको उल्लंघन गरेमा,

(च) भवन संहिता अनुरुप भवन निर्माण नभएको वा पुराना भवनको हकमा तोकिएको समय भित्र भुकम्पीय दृष्टिकोणले भवन पब्रलीकरण गरेको नपाइएमा ।

३०. खारेजी गर्ने सकिनेः (क) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुन अघि अनुमति प्राप्त गरी सञ्चालनमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाले सञ्चालनगर्न नसक्ने जनाइ संचालन अनुमति खारेजीका लागि निवेदन दिएमा सम्बन्धित निकायले त्यस्ता संस्थाका संचालन अनुमति खारेजी गर्न सक्नेछ ।

(ख) गैर कानूनी क्रियाकलाप गरेको पाइएमा सम्बन्धित निकायले सम्बन्धित सेवा निलम्वन वा त्यस्ता संस्थाका संचालन अनुमति खारेजी गर्न सक्नेछ ।

(ग) दफा २७ र २८ मा तोकिएका कार्यहरु उलंघन गरेमा ।

परिच्छेद- ११

विविध

३१. सेवा शुल्क निर्धारण समिति सम्बन्धी व्यवस्थाः

१ सर्वसाधारणलाई उचित मुल्यमा गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा पुर्याउने प्रयोजनका लागि स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरका आधारमा त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले लिन सक्ने सेवा शुल्क सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण गर्नका लागि सिस्ने गाउँपालिकाले एउटा सेवा शुल्क निर्धारण समिति गठन गर्ने छ । र उक्त समितिको सिफारिसको आधारमा सेवा शुल्क निर्धारण हुनेछ ।

२ उपदफा (१) का प्रयोजनका लागि सेवा शुल्क निर्धारण समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्नेछ।

३ सेवा शुल्क निर्धारण समितिको बेठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

३२. मापदण्ड तथा अनुसुची हेरफेरः सिस्ने गाउँपालिकाले यस निर्देशिकामा उल्लिखित मापदण्ड तथा अनुसुचीहरु आवश्यकता अनुसार हेरफेर र थपघट गर्न सक्नेछ ।

३३. व्याख्या गर्ने अधिकारः यस निर्देशिकाम उल्लेखित मापदण्डका कुनै प्रावधानको कार्यान्वयनमा कुनै द्बिविधा उत्पन्न भई कार्यान्वयनमा वाधा आई परेमा सिस्ने गाउँपालिकाले सो मापदण्डको व्याख्या गर्नेछ ।

३४. स्वतः अमान्य हुनेः यस निर्देशिकामा लेखिएका कुनै कुरा प्रचलित कानूनको कुनै व्यवस्थासंग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ ।

अनुसुची १

पुर्वाधार स्थायी एवं स्तरोन्नत स्वीकृतिको प्रयोजनको लागि अनुगमन समिति सम्बन्धमा व्यवस्था

(दफा २ को खण्ड (क) संग सम्बन्धित)

सिस्ने गाउँपालिका स्तरीय

१. मे.सु./ मेडिकल अधिकृतः	सिस्ने गा. पा. अस्पताल	संयोजक
२. ल्याब टयाक्निसियन/ अधिकृत (एक)	सिस्ने गा. पा. अस्पताल	सदस्य
३. रेडियोग्राफर/ अधिकृत (एक)	सिस्ने गा. पा. अस्पताल	सदस्य
४. पब्लिक हेल्थ नर्स/ अधिकृत (एक)	स्वास्थ्य कार्यालय	सदस्य
५. इन्जिनियर (सिभिल) (एक)	सिस्ने गा. पा. अस्पताल	सदस्य
६. सिस्ने गाउँपालिका बाट मनोनित विज्ञ (एक)	सिस्ने गा. पा. अस्पताल	सदस्य
७. स्वास्थ्य शाखा इकाई प्रमुख	सिस्ने गा. पा. अस्पताल	सदस्य सचिव
८. समितिले आवश्यक ठानेको विशेषज्ञ	२ जना	सदस्य

नोटः समितिले अनुगमन गरिने संस्थाले प्रवाह गर्ने सेवाको प्रकृतीको आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विषयका विशेषज्ञलाई समितिका सदस्यका रुपमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

अनुसुची २

भवन सम्बन्धी मापदण्ड

(दफा २ को खण्ड (न) संग सम्बन्धित)

निर्माण गरिने स्वास्थ्य संस्थाका हकमा मापदण्डमा उल्लेख गरिएका भए सोही अनुसार तथा नभएका हकमा देहायका मापदण्ड अनुसार कायम गरिनु पर्नेछ ।

- अधिकतम ग्राउण्ड कभरेज- ४० प्रतिशत
- Floor Area Ratio (FAR)-२.५
- न्युनतम पार्किङ स्थल- जम्मा जग्गाका २५ प्रतिशत
- भवनका सेट ब्याक (Set Back)- कम्तिमा ३ मिटर भवनका चारैतिर
- लाईट प्लेन (Light Plane)- ६३.५ डिग्री

अनुसुची ३

पुर्वाधार स्वीकृतिको मनसाय पत्रका लागि निवेदन फारम

(दफा ४ को उपदफा (९) संग सम्बन्धित)

श्री ....

....

.... ।

निम्नुसार प्रस्तावित अस्पतालका संचालन तथा पुर्वाधार स्वीकृतको मनसाय पत्रका लागि देहायका अनुसार कागजात सहित निवेदन फारम पेश गरेका छु/छौ ।

निवेदन फारमः

कार्यकारी अधिकृत/संचालन समितिका तर्फबाट

....

१. अस्पतालको नामः शैया संख्या

साधारण सेवा/विशेषज्ञ सेवा वा अस्पताल के हो

२. उल्लेख गर्नेः

३. अस्पतालको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना) वडा नं. टोलः

अल्पकालिक

ब्लकः टेलिफोनः मोबाइलः पो.ब.न.

४. अस्पताल खोल्ने व्यक्तिहरु (५ प्रतिशत भन्दा बढी शेयर धारण गर्नेहरुको मात्र)

नामः ठेगानाः

नागरिकता नं. मोबाईल नं. फोन नं.

५. अस्पतालका लागि आवश्यक जग्गा र स्वामित्वका

(क) जग्गाका कित्ता क्षेत्रफल र स्वामित्वका प्रकारः

(ख) लिजमा भए कबुलियतनामा पेश गर्नेः

(६) अस्पतालका वित्तिय स्रोतः

(क) निजि लगानी (ख) बैक खाता (ग) सरकारी (घ) अनुदान सहयोग

(ङ) गैरसरकारी संस्थाबाट कर्जा लिइ संचालन गर्ने भए सो को विवरण

(च) अन्य वित्तिय लगानी (स्थीर पूजी लगानी) र........................

(क) भवन तथा जग्गाको लागि रु..............................

(ख) औजार उपकरणको लागि रु.................................. वित्तिय लगानी (चालु पुँजी)

लागत रु...............................

रोजगार संख्याः

अनुमानित आम्दानी रु..........................

अनुमानित मुनाफा ....मासिक रु........................

त्रैमासिक रु...वार्षिक रु.................................

(७) देहायका विषयहरु समेत समावेश भएको व्यावसायिक कार्ययोजना

(क) स्वीकृत संस्थाबाट प्रदान गर्ने सेवाहरुका विवरणः

निदानात्मक सेवा	प्रतिकारात्मक सेवा	उपचारात्मक सेवा
• एक्सरे	• खोप	• प्रसुति तथा स्त्री रोग
• अल्ट्रासाउण्ड	• गर्भवती सुत्केरी	• जनरल मेडिसिन
• इन्डोस्कोपि	• जाँच	• जनरल सर्जिकल
• इसिजि,ट्रेडमिल	• परिवार नियोजन	• विशेषज्ञ सेवाः जस्त प्रसुति
• प्रयोगशाला	•	• सेवा, मृगौला रोग, स्नायु आँखा
•	•	• हाडजोर्नी मानसीक सेवा
•	•	• ....
•	•	• ....

(ख) संस्थामा प्रयोग हुन आवश्यक उपकरणहरुका विवरण (संलग्न गन)

१) ....

२) ....

३) ....

४)...
.....

(ग) संस्थामा सेवा पुऱ्याउनका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्तिका विवरण संलग्न गर्ने

१) विशेषज्ञः

नामः पदः योग्यताः पार्टटाइमः फुलटाइम

२) प्राविधिकः

नामः पदः योग्यताः पार्टटाइमः

फुलटाइम

३) प्रशासनिकः

नोटः

१) संस्थामा काम गर्ने प्राविधिक कर्मचारीहरु सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएका हुनुपर्ने सम्बन्धित परिषदका प्रमाण पत्र अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

२) कर्मचारीहरुका योग्यताका प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मन्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।

३) सरकारी कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरु संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०७३ का दफा ५९ अनुसारको स्वीकृत पत्र अनिवार्य रुपमा संलग्न हुनुपर्ने ।

४) प्राविधिक कर्मचारीहरु आफै कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरुका समेत विवरण खुलाउने ।

अनुसुची ४

स्वास्थ्य संस्थाका स्थापना सेवा विस्तार वा स्तरोन्नतिका लागि अनुमति प्राप्त गर्न दिन निवेदन फाराम

(दफा ५ को उपदफा (१) संग सम्बन्धित)

१. संस्थाका नामः शैया संख्याः

२. साधारण सेवा/विशेषज्ञ सेवा अस्पतालमा कुन हो उल्लेख गर्नेः

३. संस्थाका ठेगानाः (पत्राचार गर्ने ठेगाना)

अञ्चलः वडा नः टोलः

जिल्लाः ब्लक नः टेलिफोन नं.

४. संस्था खोल्ने व्यक्तिहरुः

नामः

ठेगानाः

नागरिकता नं.

फोन नः

मोबाइल नः

५. संस्थाका वित्तिय स्रोतः

क. निजिः ख. शेयर कर्जा

ग.सरकारी

घ. गैर सरकारी संस्थाबाट कर्जा लिइ संचालन गर्न भए सो उल्लेख गर्नेः

वित्तिय लगानीः लागत

रु क. भवन तथा जग्गाका लागि औजार

उपकरणः जनशक्ति

अनुमानीत आम्दानीः

आम्दानी स्वदेश विदेश

अचल सम्पितिका स्रोतः अनुमानीत मुनाफाः मासिक त्रैमासिक वार्षिक

६

न। सिङ होम तथा निजी अस्पतालका वर्गिकरण अनुसार प्रदान गर्ने

सेवाहरुको विवरण कुन कुन सेवा पुर्याउने हो ? खुलाउने ।

निदानात्मक सेवा प्रतिकारात्मक सेवा उपचारात्मक सेवा

अन्य सेवा

एक्सरे खोप प्रसुति तथा स्त्रीररोग एम.सि.एच किलनिक परिवार प्याथोलोजी ल्याप आहार विहार जनरल मेडिसिन नियोजन

अल्ट्रासाउण्ड जनरल सर्जिकल विशेषज्ञ सेवा जस्तः इण्डोस्कोपि प्रसुति सेवा मृगोला रोग स्नायु दन्त ई.सी.सी टेरडमील प्रयोगशाला

सर्जिक सेवा तथा रुजाहर व्यवस्थापन

७. संस्थामा प्रयोग हुने आवश्यक मुख्य उपकरणहरुको विवरण तथा स्रोतः

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

(ङ)

(च) थप भएमा खुलाउने

(क) विषेशज्ञः

नामः पदः योग्यताः पार्टटाइमः फुलटाइमः

(ख) प्राविधिकः

नामः पदः योग्यताः पार्टटाइमः फुलटाइमः

(ग) प्रशासनिकः

नामः पदः योग्यताः पार्टटाइमः फुलटाइमः

नोटः

१) सम्बन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्ड र पुर्वाधारहरु पुरा भएपश्चात मात्र सेवा संचालन गर्ने पाईनेछ ।

२) उपर्युक्त बमोजिम कै कति कर्मचारीहरुका संस्थामा संचालन हुने हो स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्ने ।

३) सबै शुल्क विवरण विस्तृत रुपमा उल्लेख हुनुपर्ने ।

४) संस्थामा कार्य गर्ने प्राविधिक कर्मचारीहरु सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएको हुनुपर्ने सम्बन्धित परिषदको प्रमाणपत्र अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्ने ।

५) कर्मचारीको योग्यताको प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मञ्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।

६) नेपाल सरकारमा कार्यरत कर्मचारीहरु संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ का दफा ५९ अनुसारका स्वीकृति पत्र अनिवार्य रुपमा संलग्न हुनुपर्ने ।

७) प्राविधिक कर्मचारीहरुले आफै कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरुको समेत विवरण खुलाउने ।

नोटः स्वास्थ्य संस्था सञ्चालनका लागि निवेदन दिदा संलग्न गर्नुपर्ने कागजातहरु

१. निवेदन फारम
२. कम्पनी दर्ता/संस्था दर्ताको प्रमाणित प्रतिलिपि
३. संस्था/ कम्पनिको विधान/प्रबन्ध पत्र नियमाविलको प्रतिलिपि
४.स्थायी लेखा दर्त प्रमाण पत्रका प्रतिलिपि
५. स्थापना गर्ने लागिएका ठाँउमा अस्पताल आवश्यक छ भन्ने सम्बन्धित वडाको सिफारिस पत्र
६. अस्पतालमा काम गर्ने जनश्कत्ती सम्बन्धी विवरण ।
(क) बायाडाडा
ख) शैक्षिक योग्यता तालिमका प्रमाणित प्रतिलिपि
ग) प्राविधिक कर्मचारीहरुले सम्बन्धित काउन्सिलका दर्ता प्रमाण पत्रका प्रतिलिपि
घ) नागरिकता प्रमाणपत्रका प्रतिलिपि
ङ) जनशक्तिहरुका काम गर्ने समय पाट टाइम फुल टाइम किटान गर्नुपर्नेछ ।
च) मञ्जुरीनामा / कबुलियतनामा
७. औजार उपकरणका विवरण तथा स्रोतः
८. सम्पुर्ण सेवा शुल्क विवरण
९. भौतिक
१०.प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण (IEE) वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङकन (EIA) स्वीकृत पत्रका प्रतिलिपि
११. अस्पतालको विस्तृत सर्भक्षण सहितको प्रस्ताव
१२.अस्पतालको आर्थिक नियमावली
१३.अस्पतालले दिने सेवा शुल्क विवरण र गरिब तथा असाहायलाई छुट दिने निति
१४.प्रदान गरिने सेवाका विवरण
१५. जग्गा /घरका स्वामित्व
१६. घर/कोठा बहालमा लिइ सञ्चालन गर्ने भए घरबहाल सम्झौतापत्र र भवन स्वास्थ्य संस्था संचालन गर्न राष्ट्रिय भवन संहिता बमोजिम उपयुक्त छ भन्ने सम्बन्धि सिफारिस पत्र
१७. भवनका स्वीकृत नक्सा
१८. संस्थाका चलअचल सम्पति विवरण तथा वित्तिय स्रोत
१९. संस्थाका कार्य योजना (SCHEME)
२०. PAN दर्ता नम्बर
२१. कर चुक्ता प्रमाण पत्र (लागु हुने अवस्थामा मात्रै)
२२. लेखापरिक्षण प्रतिवेदन (लागु हुने अवस्थामा मात्रै)
२३. बिरामी वडा पत्र नमुना
२४. सम्बन्धित निकायका भवन संहिता सम्बन्धी स्वीकृत पत्र

२५. रु ५ को हुलाक टिकट

२६. मूल्य अभिवृद्धी कर वा आयकरमा दर्ता भएको प्रमाण पत्र

२७. भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाण पत्र

२८. सम्बन्धित निकायबाट भवनका नक्सा डिजाइन र निर्माण राष्ट्रिय भवन संहितका मापदण्ड बमोजिम भएका स्वीकृत पत्र ।

अनुसुची ५

स्वास्थ्य किलनिक /रेडियो ईमेजिङ सेवा/ पोलिकिलनिक सञ्चालन अनुमति माग गर्ने निवेदन फाराम

(दफा ५ को उपदफा (१) संग सम्बन्धित

१. संस्थाका नामः शैया संख्या

२. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना)

अञ्चल पालिका ब्लक नं.

जिल्ला वार्ड नं टेलिफोन नं.

पो.व.नं.

३. संस्था खोल्ने व्यक्तिहरु

नामः नागरिकता

ठेगानाः फोन नं.

४. संस्थाका वित्तिय स्रोत

क. निजि ख.शेयर कर्जा ग. वैदेशिका

घ.गैर सरकारी ङ. सामुदायिक च. अन्य

५. संस्थाका क्षमता तथा बिस्तृत कार्य योजना

सेवा प्रदान गर्ने क्षेत्रहरुः

<u>निदानात्मक सेवा</u> <u>प्रतिकारात्मक सेवा</u> <u>उपचारात्मक सेवा</u>

<u>एक्सरे</u> खोप प्रसुति तथा स्त्री रोग अल्ट्रासाउण्ड

इन्डोस्कोपि एम.सि.एच जनरल मेडिसिन

परिवार नियोजन जनरल सर्जिकल विशेषज्ञ सेवा जस्तै

ई सी सी ट्रेडमोल प्रयोगशाला

आँखा नाक मुटु मृगौला स्नायुरोग

ईत्यादी अन्य सेवा फार्मेसी

६.सेवा शुल्क अलग र स्पष्टसंग खुलाउने

७. संस्थामा सेवा हुन आवश्यक उपकरणका विवरण तथा स्रोतः

८. संस्थामा सेवा प्याउन जनश्क्ति विवरणः

संख्या/ योग्यता अनुभव/ पार्टटाइम/ फुलटाइम/ अन्य सुविधा

सामान्य चिकित्सक विशेषज्ञ चिकित्सक

अन्य प्राविधिकः

नोटः

१. सम्बन्धीत सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्डहरु र पुर्वाधारहरु पूरा भए पश्चात मात्र सेवा संञ्चालन गर्न पाईने ।

२. उपर्युक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरुका संस्थामा संलग्न हुन हो स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्ने ।

३. संस्थामा कार्य गर्ने कर्मचारीहरु सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएका हुनुपर्ने सम्बन्धित परिषदका प्रमाणपत्रहरु अनिवार्य रुपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

४. कर्मचारीहरुको योग्यताको प्रमाणित प्रतिलिपिहरु संलग्न हुनुपर्ने

५. नेपाल सरकारमा कार्यरत कर्मचारीहरु संलग्न हुनु भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ का दफा ५९ अनुसारका स्वीकृत पत्र अनिवार्य रुपमा संचालन हुनुपर्ने।

अनुसुची ६
स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा नविकरण अनुमति दस्तुर
(दफा ८ र ९ को उपदफा (२) संग सम्बन्धित)

अस्पताल दर्ताको लागि रु. १५०००।- पन्ध्र हजार र नविकरणका लागि रु. ५०००।- पाँच हजार ल्याव र एक्सरे सहितको क्लिनिक दर्ता रु. १००००.।- दश हजार नविकरणको रु २५००।- दुइ हजार पाँच सय सामान्य क्लिनिक दर्ता रु. ५०००।– पाँच हजार नविकरण १५००।- एक हजार पाँच सय

अनुसुची ७
स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवाको विरामी वडापत्रको ढाँचा
(दफा १५ उपदफा (१) को बुदाँ (ट) संग सम्बन्धित)

सि.नं.	शाखा	प्रदान गरिने सेवाको विवरण	प्रक्रिया	दस्तुर	लाग्ने समय	सम्पर्क ब्यक्ति	गुनासो सुन्ने अधिकारी

अनुसुची ८

स्वास्थ्य संस्थाबाट आकस्मिक सेवाको लागि चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मिको विवरणको ढाँचा

(दफा १५ उपदफा (१) को बुदा (थ) संग सम्बन्धित मितिः

क्र.स.	स्वास्थ्यकर्मीको नाम	पद	समय	कैफियत

अनुसुची ९
रेडियोलोजी सेवाको लागि दिने निवेदनको ढाँचा
दफा २२ को उपदफा २ संग सम्बन्धित

अस्पताल/ क्लिनिक/डायाग्ननोष्टिक सेन्टरको नामः
....
....
....
ठेगानाः.. फोन फ्यास नं..
क्षमता शैया...दर्ता नं...
PAN No...

A. उपलब्ध रेडियोलोजिकल उपकरणहरुः

1. (X-ray/ Fluoroscopy/ C-Arm/ Intraoral X-ray)

S.N.	Modalities	Vendor & Company	Date of Installation (Age)	Capacity (KV/mAs)	Processing method	Remarks

सेवा अवधि (Service Hour): विरामी संख्या (दैनिक): विरामी संख्या (मासिक):

B. विकिरण सुरक्षा (**Radiation Protection**

1. Wall Thickness ....
2. Door lead Lining ....
3. Control Consul Distance From X-ray tube ....
4. Waiting area... (Safe/Risky)
5. Reception..
6. Radiation Hazards warning/ awareness

a. Warning Poster...............................

b. Warning Light......................................
c. Information Board....................................
7. Radiation Survey (area monitoring) ....Reasult...
8. Personal Monitoring TLD Batch ....Result...............................

अनुसुची १०
रेडियोलोजि सेवाको लागि दिने निवेदनको ढाँचा
दफा २२ को उपदफा ३ (क) को (११) संग सम्बन्धित

.............Rukumkot, Rukum (East) Date
.........../.........
Dally X-ray Record Register DD/MM/YY

R.N.	Patient's Name	Age/Sex	Parts of Examined	Date of Installation (Age)	Film Size	Bill No.	Amount	Fee	Remarks
Total		No. of Patients	No. of Cases	Repeat X-ray	+		=		

प्रमाणिकरण मितिः २०७८।०२।१०

आज्ञाले,

चिन्तामणि दाहाल
नि प्रमुख प्रसासकिय अधिकृत